

בין שני בניינים

תכנון מחדש של גן הפסלים – מוזיאון תל אביב לאמנות

אד' נוף נעה טל ועינת שילר

למעלה: גן הפסלים. צילום: גיא אייזנר
למטה: מבט מכיוון רחבת המוזיאון אל גן הפסלים. צילום: ענת לשם

בשנת 2011 נפתח האגף החדש והמדובר של מוזיאון תל אביב לאמנות. המטרה הבאה של הנהלת המוזיאון היתה לחדש את גן הפסלים, אשר עם השנים נזנח ונותרו בו בעיקר תשתיות ועצי איקליפטוס גדולי מימדים שנשארו מתקופת המחנה הבריטי שהיה במקום. עצים אלו, שהיוו בעיה למוזיאון, הקסימו אותנו עם ההגעה הראשונית למקום ויצרו עוגן לתכנון כולו.

כאדריכליות נוף בתחילת דרכן, קיבלנו את ההזדמנות להציע תפיסת תכנון חדשה לגן השוכן בין בניין המוזיאון לבין האגף החדש. עם תחילת התהליך הצבנו שתי מטרות תכנוניות ועיצוביות המשלימות האחת את השנייה לכדי תפיסה שלמה אחת:

- על הגן לשמש כחלל תצוגה חיצוני ומשלים של המוזיאון
 - על הגן להיות בעל איכויות ואופי של גן, מקום לשיטוט ואתנחתא, פתוח ומזמין לציבור.
- הרצון לתכנן חלל המאפשר את התקיימותן של שתי ישויות אלו, הוביל למתן פתרונות תכנוניים יצירתיים ולא אופייניים לחלל שכזה. התפיסה התכנונית היתה יצירת חלל ורסטילי ודינמי, הן בצורת התנהלות המבקר בגן והן

למעלה: גן הפסלים. צילום: גיא אייזנר
למטה: קיר מסך צמחי. צילום: עינת שילר

הצמחי חומר אדריכלי לכל דבר. הוא מגדיר חללים בגן ומייצר בהם אופי ואווירה. הוא חומר חי הנותן את תחושת הזמן למבקר עם ההשתנות העונתית, גדל ומתפתח עם הפרויקט ומשנה אותו לאורך השנים. קיר בטון מסיבי עליו החל מטפס לצייר עם קנוקנותיו, יכול להרגיש קל ועדין. רחבה מרוצפת בצורה אחידה תקבל טקסטורה מעניינת ומשתנה מהצללות העצים לאורך שעות היום ועונות השנה. החומר הצמחי מדגיש או מסתיר, מרכז, מזמין, ממסגר ומגדיר, וכל זאת תוך מתן מקום ובמה לפסלים המשתנים המוצגים בגן.

החומר הקשיח המסמל את חלל התצוגה, מהווה רקע ובמה לפסלים המוצגים בו. בחרנו בבטון כחומר שישתלב עם הסביבה הבנויה של הגן ויבטא את אופיו המאופק והנקי של חלל תצוגה מוזיאוני אמיתי.

השלב הצמחי והשלב הקשיח משלימים זה את זה לכדי תכנון שלם המייצר דיאלוג אמיתי בין המרחב הפתוח למרחב הבנוי ונותן מקום להתרחשות מפתיעה ומעניינת במרחב העירוני. על ידי הגדרה מובהקת של החומרים והבנת צרכיהם השונים של המבקרים באתר, נוצרה בגן תפיסת חלל ייחודית, המאפשרת קיום של שני תפקודים שונים במהותם: גן ציבורי פתוח וחלל תצוגה מוזיאוני. כיום, כמעט שנה לאחר פתיחתו, מתפקד הגן כחלל עירוני ציבורי לכל דבר והמוזיאון זכה לחלל תצוגה נוסף וייחודי, מאפשר ומזמין, המתאים למוזיאון ולהקשר העירוני בו הוא נמצא.

אופן התנהלות החלל. לכן החלטנו לשחרר את חלל הגן מגופי התאורה, לתלות אותם ולייצר נקודת מפגש בין רחבת המוזיאון העליונה לגן הפסלים המצוי שלושה מטרים מתחתיה. נקודה מרכזית בפרויקט היא המפגש בין החומר הצמחי המייצג את הגן לבין החומר הקשיח המייצג את חלל התצוגה. בחירת פלטת החומרים לפרויקט נעשתה מתוך רצון לשמור על קו נקי ומינימליסטי ועל ידי כך לייצר נקודת ציון ברחבת המוזיאון ובנוף העירוני של תל אביב. הדיאלוג בין החומר הרך לחומר הקשיח מייצר דרמטיות, מגדיר את תפיסת החללים השונים ומעשיר את החוויה האדריכלית של המבקר בפרויקט. השלב הצמחי של הגן משלים את התפיסה ובונה את אופי הפרויקט. אנו רואות בחומר

באופן הצבת הפסלים. כשם שתכנון הגן אינו מכתוב את אופן הצבת הפסלים אלא מהווה מרחב חופשי למיקום משתנה שלהם, כך גם התנהלות המבקרים אינה מוכתבת על ידי שבילים מוגדרים והם יכולים לשוטט בחופשיות בין המשטח המינרלי למשטח הצמחי. הבחירה בכסאות קלים וניידים לריהוט הגן מחזקת גם היא את התפיסה הנ"ל ומאפשרת למבקרים להזיז אותם בחופשיות, לבחור את מיקום הישיבה שלהם ולחוות את הגן בצורה המתאימה להם. גם תכנון התאורה נעשה עם ראייה מחדשת של החלל. בעבר כל פסל הוא באופן פרטני וגופי התאורה היו פזורים בגן. אנו ראינו בדבר זה מכשול, המהווה תחרות לפסלים ומכתוב את

עינת שילר, אדריכלית נוף, בוגרת המסלול לאדריכלות נוף בטכניון 2010
נעה טל, אדריכלית נוף, בוגרת המסלול לאדריכלות נוף בטכניון 2010, כיום סטודנטית לתואר שני בבית הספר ללימודי סביבה ע"ש פורטר באוניברסיטת תל אביב